

Het regionale karakter van de arbeidsmarkt: structuur en schaal¹

- De arbeidsmarkt bestaat niet. Arbeid zit vast aan een mens: er is een groot informatieprobleem bij vragers en aanbieders over de kwaliteit van arbeid en banen. En er is sprake van vele deelmarkten naar beroep en regio, waartussen maar beperkte mobiliteit is. Kerr sprak al in 1954 over 'the balkanization of labour markets'.
- De omvang van arbeidsmarktregio's volgt de pendelstromen (in kilometers en in reisminuten), maar de acceptabele pendelafstand verschilt naar geslacht (mannen maken grotere afstanden) en opleiding (hoog-opgeleiden reizen meer). Vroeger was de pendel vooral van suburbaan naar urbaan, maar met alle nieuwe werkgelegenheid in suburbia gaat de pendel kris-kras. Twee van de drie mensen die in Utrecht werken, wonen er niet. En een op de drie Amsterdammers, Rotterdammers of Hagenaars werkt niet in de eigen stad. Die trend wordt alleen maar sterker. In de toekomst zijn Haarlemmermeer en Almere voor de werkgelegenheid van Amsterdammers amper minder belangrijk dan Amsterdam zelf.
- De mobiliteit van werkenden stijgt. Maar het gaat daarbij echt om pendel: die blijft groeien. Maar de binnenlandse migratie stijgt nauwelijks. De arbeidsmarkt wordt, met andere woorden, minder lokaal. Dat wil niet zeggen dat hij meer landelijk wordt; integendeel, mensen blijven honkvast en regiotrouw. Wat doorgaat, is de regionalisering.
- Wat is nu een handige schaal? De oudste sociaal-economische indeling van Nederland - op basis van beroepenstructuur - dateert uit 1920 en kwam op 107 regio's. Uit 1970 dateert de zogenaamde COROp-regio, waarvan er 40 zijn. Er waren ooit 28 Regionale Besturen Arbeidsvoorziening, later 18. Daarna kwamen er 27 Regionale Platforms Arbeidsmarktbeleid, waarvan er nu nog 21 over zijn. Er zijn 458 gemeenten, 130 Centra Werk en Inkomens en 12 provincies.
- De zoektocht naar 'de juiste schaal' is kennelijk nooit afgelopen. Probleem is dat de arbeidsmarkt functioneel echt een markt is, die zich niets van administratieve grenzen aantrekt. Terwijl alle interventiemechanismen op de markt - de stakeholders zoals gemeenten, UWV, CWI's, ROC's en andere scholen, kamers van koophandel en anderen - werken met vaste vestigingen en vaste grenzen. Het schaalprobleem is niet oplosbaar. Maar als we op de hand de pendelstromen en de institutionele samenhang in het land wegen, dan is de regio-indeling uit de nadagen van Arbeidsvoorziening - 18 RBA's - redelijk kloppend. Iets meer regio's zou ook kunnen, iets minder eigenlijk niet. Dan zou 'het beleid' te ver van de praktijk af komen te staan.

¹ Op basis van de presentatie van Jouke van Dijk, hoogleraar regionale arbeidsmarktanalyse, faculteit ruimtelijke wetenschappen in Groningen, op de conferentie van het LORPA op 7 september 2006 in Amersfoort.